

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Факультет дорожньо-будівельний
Кафедра екології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

 Анжеліка Батракова

«   » вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни	<u>ОК 27 Природоохоронний менеджмент</u> <small>(шифр за освітньою програмою і назва навчальної дисципліни)</small>
статус дисципліни	<u>обов'язкова</u> <small>(обов'язкова / вибіркова)</small>
рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u> <small>(перший (бакалаврський) / другий (магістерський) / третій (освітньо-науковий))</small>
галузь знань	<u>10 Природничі науки</u> <small>(шифр і назва галузі знань)</small>
спеціальність	<u>101 Екологія</u> <small>(шифр і назва спеціальності)</small>
освітня програма	<u>Екологія та охорона навколишнього середовища</u> <small>(назва освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми)</small>
мова навчання	<u>державна</u>

1. Мета вивчення навчальної дисципліни: професійна орієнтація екологів в області розробки й практичного використання сучасних інструментів екологічного регулювання і політики суб'єктами господарювання в умовах перехідного періоду до ринкової економіки; теоретичні знання і практичні навички, необхідні для організації й особистої участі в роботах зі створення систем екологічного менеджменту на підприємствах, що виробляють товари й послуги, підготовка систем менеджменту до сертифікації і їх сертифікація на відповідність вимогам стандарту ISO 14001.

2. Передумови для вивчення дисципліни: ОК 22 «Оцінка впливу на довкілля».

3. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів / годин	4/120	4/120
Семестр викладання дисципліни	7	7
Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекцій, год.	24	6
- практичні (семінарські) заняття, год.	16	2
- лабораторні заняття, год.	-	-
- самостійна робота, год.	50	82
- курсовий проект, год.	-	-
- курсова робота, год.		
- розрахунково-графічна робота (контрольна робота), год.	-	-
- підготовка та складання екзамену, год.	30	30
Підсумковий контроль (залік або екзамен)	екзамен	екзамен

4. Компетентності:

Інтегральна:

– КІ. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

- ЗК 9. Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові):

– ФК 11. Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.

5. Очікувані результати навчання з дисципліни: Вивчення дисципліни «Природоохоронний менеджмент» забезпечує формування сукупності таких програмних результатів навчання, котрі полягають у вмінні:

– ПРН13. Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.

– ПРН18. Поєднувати навички самостійної та командної роботи за для отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.

6. Методи навчання:

МН1 – словесний метод (лекція);

МН2 – практичний метод (практичні заняття);

МН3 – наочний методи (метод ілюстрацій, демонстрацій);

МН4 – робота з літературою (навчально-методичною, науковою, нормативною літературою, робота з підручниками і посібниками, пошук інформації за завданням;)

МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні та мультимедійні);

МН6 – самостійна робота;

7. Критерії оцінювання результатів навчання.

7.1 Система оцінювання та вимоги – осінній семестр, форма підсумкового контролю – екзамен.

Поточна успішність:

1. Поточна успішність здобувачів за виконання навчальних видів робіт на навчальних заняттях і за виконання завдань самостійної роботи оцінюється за допомогою 100-бальної шкали згідно з Положенням про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти ХНАДУ. Результати оцінювання поточної успішності здобувачів вищої освіти заносяться у журнал обліку академічної успішності. Під час оцінювання поточної успішності враховуються всі види робіт, передбачені навчальною програмою.

1.1. Лекційні заняття оцінюються шляхом усного опитування або за рахунок тестування.

1.2. Практичні заняття оцінюються якістю виконання та оформлення практичної роботи, звіту про виконання практичних робіт.

2. Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як сума балів за:

– складання стандартизованих тестів, усне опитування, відвідування занять та активність комунікації на них;

– виконання завдань, передбачених практичними заняттями.

Розподіл балів, які отримують здобувачі за результатами поточного контролю, наведений у таблиці 7.1.

Таблиця 7.1 – Розподіл балів за темами при визначенні підсумкового балу за поточну діяльність

Поточний контроль 0,6											Екзаменаційний контроль	Разом за дисципліну
T ₁	T ₂	T ₃	T ₄	T ₅	T ₆	T ₇	T ₈	T ₉	T ₁₀	T ₁₁		
5	6	5	6	5	6	5	6	5	6	5	40	100

Підсумкове оцінювання у формі екзамену (5 семестр):

1 Екзамен проводиться після вивчення всіх тем дисципліни і складається здобувачами вищої освіти в період екзаменаційної сесії після закінчення всіх аудиторних занять.

2 До екзамену допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали всі види робіт передбачені навчальним планом з дисципліни:

- були присутні на всіх аудиторних заняттях (лекції, семінари, практичні);
- своєчасно відпрацювали всі пропущені заняття;
- набрали мінімальну кількість балів за поточну успішність (не менше 36 балів, що відповідає за національною шкалою «3»);

Якщо поточна успішність з дисципліни нижче ніж 36 балів, здобувач вищої освіти має можливість підвищити свій поточний бал до мінімального до початку екзаменаційної сесії.

3. Результат навчання оцінюється за п'ятибальною шкалою згідно з таблицею 7.2.

Таблиця 7.2 – Шкала переведення балів у національну систему оцінювання

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою
від 90 балів до 100 балів	відмінно
від 80 балів до 89 балів	добре
від 75 балів до 79 балів	
від 60 балів до 74 балів	задовільно
від 0 балів до 59 балів	незадовільно

8. Засоби діагностики результатів навчання: Екзаменаційні білети, які складаються з трьох теоретичних питань, курсова робота та звіт з практичних робіт. Для поточного контролю знань студентів можуть застосовуватись стандартизовані тести або відповіді на теоретичні і практичні питання. Методами демонстрування результатів навчання є індивідуальне/групове (командне) звітування щодо виконаних практичних робіт та з курсової роботи або презентація відповідних результатів.

9. Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять

№ теми	Назва тем (ЛК, ЛР, ПР, СЗ, СР)	Кількість годин		Література
		очна	заочна	
1	ЛК 1 Природоохоронний менеджмент як система управління раціональним природокористуванням	2	0,5	[1-4]
	ЛК 2 Інфраструктура природоохоронного менеджменту.	2	0,5	[1-4]
	ПР Інформаційна основа для прийняття природоохоронних управлінських рішень в екологічному менеджменті	2	0,5	[5, 6]
	СР Поняття «управління природоохоронною діяльністю» і «екологічний менеджмент»	4	7	[1-4]
2	ЛК 3 Інструменти екологічної політики	2	0,5	[1-4]
	ПР Документи статистичної звітності	2	-	[5, 6]
	СР Політичний, соціальний, економічний та екологічний розвиток території	5	8	[1-4]
3	ЛК 4 Основні моделі еколого-економічного управління та історія розробки стандартів екологічного менеджменту	2	0,5	[1-4]
	ПР Оцінка стану водних ресурсів і впливу на них підприємств регіону за узагальненим показником скиду речовин зі стічними водами (УПС)	2	0,5	[5, 6]
	СР Діяльність світових природоохоронних організацій з визначення СР	4	7	[1-4]
4	ЛК 5 Концептуальні основи стійкого розвитку суспільства	2	0,5	[1-4]
	ПР Оцінка та екологічне управління спрямованістю процесів в екосистемах річок	2	0,5	[5, 6]
	СР Управління природними ресурсами на підприємстві	5	8	[1-4]
5	ЛК 6 Міжнародний стандарт екологічного менеджменту та аудиту ISO 14000	2	0,5	[1-4]
	ПР Екологічна стратегія економічного суб'єкта. Розробка екологічної політики	2	0,5	[5, 6]
	СР Уточнення змісту екологічного менеджменту на конференції в Ріо-де-Жанейро «Агенда – XXI»	4	7	[1-4]
6	ЛК 7 Оцінка екологічної ефективності підприємства	2	0,5	[1-4]
	ПР	-	-	
	СР Теорія А. Файоля про принципи і структуру управління діяльністю підприємства	5	8	[1-4]
7	ЛК 8 Оцінка життєвого циклу продукції	2	0,5	[1-4]
	ПР SWOT-аналіз екологічної діяльності	2	-	[5, 6]

	підприємства			
	СР Основні світові моделі впровадження екологічного менеджменту	4	7	[1-4]
8	ЛК 9 Еколого-орієнтований менеджмент персоналу	2	0,5	[1-4]
	ПР	-	-	
	СР Територіальний природоохоронний менеджмент	5	8	[1-4]
9	ЛК 10 Методологічні основи мікроекономіки і застосування ринкових механізмів	2	0,5	[1-4]
	ПР Стратегія підприємства з управління витратами на усунення і запобігання забруднення навколишнього середовища	2	-	[5, 6]
	СР Світові та європейські стандарти екологічного менеджменту	4	8	[1-4]
10	ЛК 11 Вибір і прийняття природоохоронних рішень	2	0,5	[1-4]
	ПР	-	-	
	СР Сильні і слабкі сторони BS 7750 і EMAS	5	7	[1-4]
11	ЛК 12 Механізм прийняття управлінських рішень з урахуванням екологічного фактору	2	0,5	[1-4]
	ПР Якісна оцінка ефективності систем екологічного менеджменту	2	-	[5, 6]
	СР Принципи сертифікації підприємств за системою стандартів ISO 14000	5	7	[1-4]
Разом	ЛК	24	6	
	ПР (ЛР, СЗ)	16	2	
	СР	50	82	
	Екзамен	30	30	

10. Орієнтовна тематика індивідуальних та/або групових занять:

- // -

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання персональних комп'ютерів.

Визнання результатів неформальної та інформальної освіти

Визнання результатів неформального та (або) інформального навчання здобувача передбачає виконання таких процедур, як: подання здобувачем заяви щодо визнання (не пізніше як протягом перших 10 робочих днів від початку семестру вивчення дисципліни); ідентифікацію задекларованих здобувачем у письмовій формі результатів неформального та (або) інформального навчання; оцінювання задекларованих результатів навчання здобувача; прийняття рішення про визнання та зарахування здобувачу всіх чи частини результатів навчання за дисципліною або відмову у визнанні. Порядок реалізації цих процедур регламентується СТВНЗ 83.1-02:2022 «Визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти».

12. Рекомендовані джерела інформації

Базова література:

1. Галушкіна Т.П. Екологічний менеджмент та аудит: Навч. посібник. (в II частинах). Херсон, 2018. 386 с.

2. Шлапак Н. С. Екологічний менеджмент : підручник / Н. С. Шлапак, В. С. Волошин, Т. В. Серкутан. – Маріуполь : ПДТУ, 2016. – 205 с.

3. Хом'як О.А. «Екологічний менеджмент і аудит підприємств аграрного сектору»: навчальний посібник для студентів екологічного факультету за кредитнотрансферною накопичувальною системою організації освітнього процесу / О.А. Хом'як, Н.Є. Гриневич, Н.М. Присяжнюк, Ю.В. Куновський, О.Р. Михальський. – Біла Церква, 2018. – 88 с.

4. Коростова, І. О. Основи екологічного аудиту промислових підприємств / І. О. Коростова // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності = збірник наукових праць / ДВНЗ «ПДТУ». – Маріуполь, 2017. – Вип. 15. – С. 273– 277.

5. Анісімова С.В. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Природоохоронний менеджмент». Харків: ХНАДУ, 2017. 84 с.

6. Анісімова С.В., Рибалова О.В. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів з дисципліни «Природоохоронний менеджмент». Харків: ХНАДУ, 2016. 20 с.

Додаткові джерела:

1. Державна служба статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua/>)

Інформаційні ресурси:

1. Дистанційний курс: <https://dl2022.khadi-kh.com/course/view.php?id=1064>

Розробник:

Доцент каф. екології, к. е. н., доц.
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Марина БАРУН

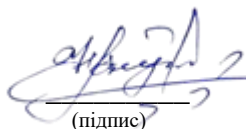
(прізвище та ініціали)

« 26 » _серпня__ 2024 року

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри
Протокол № 1 від «26» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри Екології

д-р. техн. наук, проф.
(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Наталія ВНУКОВА

(прізвище та ініціали)

«26» _серпня__ 2024 року

Погоджено

Гарант освітньої програми

доц., к.т.н., доц. каф. екології.
(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Марина БАРУН

(прізвище та ініціали)

«28» _вересня__ 2024 року

Декан факультету

дорожньо-будівельного

д-р. техн. наук, проф.

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Сергій БУГАЄВСЬКИЙ

(прізвище та ініціали)

«28» _вересня__ 2024 року